

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН

**ПРОГРАМА ЗА РАЗВОЈ И ПОДДРШКА
НА БИЗНИС-СЕКТОРОТ
ВО ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
(2016–2020)
СО АКЦИСКИ ПЛАН (2016–2017)**

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански
регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански
регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

Резиме

Со цел зголемување на конкурентноста на Југоисточниот плански регион преку поддршка на малите и средни претпријатија и на претприемништвото, формиран е Бизнис Центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во рамките на Центарот за развој на Југоисточниот плански регион. Остварувањето на основната задача на Бизнис Центарот за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во Југоисточниот плански регион е поврзано со изготвување на Регионална програма и Акциски план за развој и поддршка на приватниот сектор во координација со другите ентитети во Југоисточниот плански регион.

Регионална програма и Акциски план за развој и поддршка на приватниот сектор во координација со другите ентитети во Југоисточниот плански регион се изработи во периодот ноември 2015–јануари 2016 година, користејќи методологија која опфати 3 методи на собирање на податоци (истражување на секундарни податоци, фокус групи и електронска анкета).

Методолошкиот пристап во изработка на документот ги опфати следните чекори:

1. Согледување на стратешките развојни цели и приоритети на Регионот , како основа за изработка на Програмата со Акцискиот план. Во оваа фаза се направи преглед и согледување на постојни документи на регионално и национално ниво (закони, студии, програми и извештаи) со цел утврдување на стратешките насоки на програмата и идентификување на клучните актери во системот, врските кои недостигаат и/или треба да се зајакнат и клучните одговорности.
2. Анализа на главните трендови во Регионот и придонесот на приватниот сектор во економскиот раст на Регионот од аспект на БДП, инвестициите, бизнис-демографијата (формирање нови претпријатија) и учеството во вработеноста. Во оваа фаза се согледаа клучните трендови на развојот на приватниот сектор и нивно компарирање со трендовите во Република Македонија.
3. Собирање на мислењата на главните засегнати страни за развој на приватниот сектор, каде беа опфатени две групи на засегнати страни:
 - Носители и имплементатори на политиките за развој на приватниот сектор (раково-дно-административната структура на Центарот за развој на Југоисточниот плански регион, испорачателите на услуги). Се изврши

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

истражување на потребите на институции за поддршка на бизнис-секторот во конкретниот Регион.

- Претствници од приватниот сектор. За време на фокус групите и со анкетата се утврдија конкретните потреби на бизнис-ентитетите. Излезен резултат од оваа фаза се очекувањата и потребите на засегнатите страни за обезбедување на видовите поддршка за побрз развој на приватниот сектор, со посебен акцент на малите и средните претпријатија.

4. Формулирање на Програмата за поддршка на приватниот сектор, преку дефинирање на целите на идната поддршка на приватниот сектор и целните групи на кои ќе се однесува програмата.

5. Изработка на Акциски план за реализирање на програмата кој содржи опфаќање на сите цели, приоритети, мерки, временска рамка, буџет и носители на активности.

СОДРЖИНА

1. Вовед.....	8
1.1. Општо за Југоисточниот Плански Регион (ЈИПР).....	8
1.2. Центар за Развој на ЈИПР.....	8
1.3. Преглед на стратешките документи на Регионот.....	9
2. Цел, целни групи и крајни корисници на програмата.....	16
СЦ1: Пристап до информации.....	16
СЦ2: Пристап до други ресурси, капитал и мрежи.....	17
СЦ3: Развој на капацитетите и човечкиот капитал во приватниот сектор.....	17
СЦ4: Промотивни активности.....	17
Целни групи.....	18
3. Листа на релевантни засегнати страни на регионално ниво.....	20
3.1. Релевантни засегнати страни на централно ниво.....	21
3.2. Релевантни засегнати страни во Југоисточниот плански регион.....	23
4. Листа на приватни и непрофитни снабдувачи со услуги за бизнисот во Регионот.....	25
4.1. Домашни субјекти.....	25
4.1.1. Владини институции.....	26
4.1.2. Здруженија, Фондации и Непрофитни организации.....	28
4.1.3. Приватни компании и субјекти.....	30
4.1.4. Наставно-научни институции.....	30
4.2. Меѓународни субјекти.....	31
5. Кластери во Македонија и Југоисточниот регион.....	33
5.1. Кластерите во Македонија.....	33
5.2. Кластери во Југоисточниот регион.....	36
6. Листа на потенцијални извори на финансирање.....	36
6.1. Национални програми.....	36
6.2. Европски програми.....	36
6.3. Меѓународни програми.....	38
6.4. Банкарски финансиски инструменти.....	38
6.5. Мрежа на Македонски Бизнис Ангели.....	40
7. Очекувања и потреби на засегнатите страни.....	41
8. Акциски план.....	42
Анекси.....	46

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански
регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

1. Вовед

1.1. Општо за Југоисточниот Плански Регион (ЈИПР)

Југоисточниот регион се протега на крајниот југоисточен дел на Република Македонија и го опфаќа подрачјето на Струмичко-Радовишката и Гевгелиско-Валандовската котлина, односно долината на реката Струмица и долниот тек на реката Вардар. Регионот во целост ги опфаќа спомнатите котлини и масивите на планините Беласица на југ, Огражден на исток, Плачковица на север, Срта во централниот дел и источната страна на Кожуф планина. Долините на реките Вардар и Струмица овозможуваат комуникациско поврзување на регионот со соседните земји Република Грција на југ и Република Бугарија на исток, а на север и запад со Источниот и Вардарскиот регион.

Вкупно 10 општини го сочинуваат Југоисточниот плански регион: Општина Богданци, Општина Босилово, Општина Валандово, Општина Василево, Општина Гевгелија, Општина Дојран, Општина Конче, Општина Ново Село, Општина Радовиш и Општина Струмица. Според податоците за 2014 година, во регионот живеат 8,4% од вкупното население во Република Македонија. Регионот има вкупна површина од 2.835 км², односно 10,9% од вкупната површина на државата, со густина на населеност од 63,2 жители на км²¹.

1.2. Центар за Развој на ЈИПР

Во рамки на регионот функционира Центар за развој на Југоисточниот плански регион кој е еден од осумте центри во Република Македонија формиран според Законот за рамномерен регионален развој. Со своето делување центарот ги опфаќа сите 10 општини од регионот, се простира на територија од 2.835 км², со население од 171.416 жители. Визија на Центарот за развој на Југоисточниот плански регион е планирањето на регионалниот развој во регионот кој претставува процес на идентификување, поттикнување, управување и искористување на развојните потенцијали на Југоисточниот плански регион².

Политиката на регионалниот развој на Југоисточниот регион е систем на цели, инструменти и мерки насочени кон намалување на регионалниот диспаритет и остварување на рамномерен и одржлив регионален развој, зголемување на конкурентноста на планските региони преку јакнење на нивниот иновациски капацитет, оптимално користење и валоризирање на природното богатство, човечкиот капитал и економските особености на различните региони, зачувување и развивање на посебниот

¹ Водич за инвеститори на ЈИПР (2015)

² Официјална веб страница на Центарот за ЈИПР

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

идентитет на планските региони, како и нивна афирмација и развој, ревитализација на селата и развој на подрачјата со специфични развојни потреби, поддршка на меѓуопштинската и прекуграничната соработка на единиците на локалната самоуправа во функција на поттикнување рамномерен регионален развој и подигнување на квалитетот на живот на сите граѓани во регионот.

Приватниот сектор е главниот двигател на економијата во секоја развиена земја. Оттука Република Македонија посветува големо внимание на развојот на компаниите воспоставени на територијата на Република Македонија. Во таа насока се преземаат низа активности за подобрување на вкупните состојби на компаниите.

Целта на Програмата за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточниот плански регион (2015–2020) со Акциски план (2015–2016) е да биде во согласност со Програмата за развој на Југоисточниот плански регион 2015–2019, Стратегијата за регионален развој на Република Македонија, другите национални законски и стратешки документи, како и меѓународни документи и публикации кои се од релевантно значење за Републиката. Исто така, значаен удел во изработката на програмата има и Студијата за можностите за испорака на услуги кон приватниот сектор од страна на Центрите за развој на планските региони која е дел од проектот „Иновативни решенија за подобрен пристап до услуги на локално ниво“, проект на Министерството за локална самоуправа и Програма за развој на Обединетите нации (УНДП).

1.3. Преглед на стратешките документи на Регионот

Националната легислатива за поддршка на приватниот сектор, како и регионалниот развој на Република Македонија ги вклучува следните клучни позитивни законски прописи и стратегии.

На листата на најзначајни позитивни законски прописи кои се однесуваат на поддршка на приватниот сектор се следните:

- Закон за рамномерен регионален развој³ на РМ кој ја дефинира институционалната рамка и носителите на политиката на национално и регионално ниво. Со овој закон е даден мандатот на Центрите за развој на планските региони за спроведување на политиката за рамномерен регионален развој;
- Закон за туристичката дејност⁴, со кој се уредува вршењето на туристичката дејност;
- Закон за иновациската дејност⁵, кој го дефинира основањето на Фондот за иновации и технолошки развој (ФИТР);

³ „Службен весник на РМ“ бр. 63 од 22.5.2007 година, Дополнение во Службен весник на РМ, бр. 187 од 30.12.2013 година

⁴ Службен весник на Република Македонија“ бр. 62/04, 89/08, 12/09, 17/2011, 47/2011 и 53/2011

⁵ Службен весник на РМ“ , бр. 79 од 31.5.2013 година

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН

Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

- Закон за концесии и други видови на јавно приватно партнерство⁶ ;
- Закон за основање на Агенција за поддршка на претприемништвото⁷ на Република Македонија;
- Закон за основање на Агенција за странски инвестиции и промоција на извозот на Република Македонија⁸ ;
- Законот за основање Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој⁹;
- Законот за технолошки индустриски развојни зони¹⁰;
- Закон за Македонската банка за поддршка на развојот¹¹, за формирање на институцијата која дава поволни кредитни линии по преференцијални услови и субвенционирани камати.

Најзначајните планови и програми за поддршка на развојот на приватниот сектор во Македонија се следните:

- Програма на Владата на Република Македонија за периодот 2014 – 2018 г.;
- Претпристапна економска програма 2014–2016, подготвена од страна на Министерството за финансии;
- Стратегија за регионален развој на РМ 2009–2019 година, моментално во процес на ревизија за периодот 2015–2019 година, подготвена од Министерството за локална самоуправа;
- Акциски план за спроведување на Стратегија за регионален развој на РМ 2013–2015, подготвен од Министерството за локална самоуправа;
- Програми за развој на планските региони, подготвени со учество на Министерството за локална самоуправа, Бирото за регионален развој, советите и Центрите за развој на планските региони;
- Стратегија за индустриска политика 2009–2020 година;
- Програма и план за изградба на технолошко-индустриски развојни зони, изработена од Дирекцијата за ТИРЗ;
- Стратегија за развој на туризмот во РМ (ревидирана за периодот до 2015 г.), подготвена од Министерството за економија;
- Национална стратегија за рурален туризам 2012–2017, подготвена од Министерството за економија;
- Национална програма за развој на земјоделството и рурален развој за период 2013–2017 и Национална стратегија за земјоделство и рурален развој за периодот

⁶ „Службен весник на Р.М.“ бр.7 од 15.01.2008 година, „Службен весник на РМ“ бр. 139/2008, „Службен весник на РМ“ бр. 64/2009, „Службен весник на РМ“ бр. 52/2010

⁷ „Службен весник на Република Македонија” број 60/2003, 161/2009 и 171/10), „Сл. весник на Р Македонија“, бр.41 од 27.2.2014 година

⁸ Службен весник на РМ“ бр. 26 април 2010

⁹ „Службен весник на РМ“, бр. 5 од 13.1.2009 година; „Службен весник на РМ“, бр. 5 од 13.1.2009 година

¹⁰ „Службен весник на РМ“ бр.14/07, 103/08, 130/08, 139/09, 156/10 и 127/12

¹¹ „Службен весник на РМ“ бр. 105/09 од 21.8.2009 год

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

2007–2013, Национална стратегија за земјоделство и рурален развој за периодот 2014–2020, подготвени од Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство;

- Национална стратегија за вработување до 2015 година, подготвена од Министерството за труд и социјална политика;
- Акциски план за вработување на младите во РМ 2015 година, подготвен од Министерството за труд и социјална политика;
- Стратегија за иновации 2012–2020, која започнува со спроведување во 2014 година, подготвена од Министерството за образование и наука;

Како најзначајни документи кои се подготвени од страна на Центарот за развој на Југоисточниот плански регион се следните: **Програма за развој на Југоисточниот плански регион 2015-2019.**

Дефинираните стратешки цели во „Програмата за развој на Југоисточниот плански регион 2015–2019“, а кои се поврзани со поддршка на приватниот сектор се:

СЦ1: Поттикнување на економскиот раст

СЦ2: Одржлив развој на туризмот и културата во регионот

СЦ3: Социјална и економска сигурност на населението во регионот

СЦ4: Развивање на современа и функционална инфраструктура за економски развој и подобар животен стандард

СЦ5: Воспоставување на одржливи системи за управување со животната средина

СЦ6: Развој на конкурентно земјоделско производство и унапредување на животот во руралните подрачја

Врз база на овие цели се дефинирани и се издвојуваат целите кои се поврзани со приватниот сектор, наведени под стратешка и приоритетна цел во Табела 1.

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН

Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

СЦ1: Поттикнување на економскиот раст	
	<i>ПР1 - Институционална поддршка на бизнис секторот и зајакнување на капацитетите на МСП</i>
	М1 - Воспоставување на функционален и оперативен Регионален бизнис центар за поддршка и консултативни услуги за МСП
	М2 - Изградба на технолошки парк и формирање на бизнис инкубатори за млади претприемачи
	М3 - Подобрување на конкурентноста на малите и средни претпријатија преку вмрежување и формирање на кластери
	М4 - Градење на капацитетите на МСП и институциите одговорни за поддршка на бизнисот за искористување на европските и меѓународни фондови
	М5 - Поттикнување на иновативноста кај претпријатијата и создавање на економија базирана на знаење
	М6 - Поттикнување на претприемништвото кај млади и жени
	М7 - Поттикнување на општествената одговорност на бизнис секторот
	<i>ПР2 - Промоција на регионот и привлекување на инвестиции</i>
	М1 - Промоција на регионот и вклучување на дијаспората
	М2 - Креирање интерактивна база на слободни парцели и неискористени индустриски објекти во регионот
	М6 - Привлекување на инвестиции во прераб.индустрија
	<i>ПР3 - Зголемување на извозот и подобрување на конкурентноста на извозно ориентираните претпријатија</i>
	М1 - Анализа на извозни пазари и креирање на база на податоци за производство наменето за извоз
	М2 - Брендирање на извозни производи и нивна промоција на таргетирани регионални и меѓународни пазари
	М3 - Поттикнување и поддршка за имплементација на стандарди кај извозно ориентираните претпријатија
	М4 - Поддршка за воведување на нови технологии кај извозно ориентираните претпријатија
СЦ 2 - Одржлив развој на туризмот и културата во регионот	
	<i>ПР2 - Интегрирање на туристичката понуда и промоција на туристичката дестинација</i>
	М1 - Воспоставување на функционални и оперативни туристички инфо центри и мултимедијални центри за промоција на туризмот
	М2 - Вмрежување на туристичките субјекти и формирање на организација за управување со туристичката дестинација
	М4 - Брендирање и промоција на туристичката дестинација
	М5 - Промоција и поддршка на различни видови на туризам
	М6 - Категоризација и стандардизација на сместувачки капацитети и угостителски објекти

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН

Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

	ПР3 - Развој и вмрежување на човечките ресурси
	M1 - Едукација на кадрите во туристичко - угостителскиот сектор
	M2 - Зголемување на мотивацијата за работа во туристичкиот сектор кај младите лица
	M3 - Подобрување на соработката помеѓу културните, образовните институции и туристичкиот сектор
	M4 - Градење на капацитети на кадрите од туристичко - угостителскиот сектор за поголема искористеност на средствата од европските и други меѓународни фондови
СЦ 3 - Социјална и економска сигурност на населението во регионот	
	ПР1 - Поврзување и меѓусебна координација помеѓу образовните институции и бизнис секторот
	M1 - Промоција на стручното образование и професионална ориентација преку соработка и директно учество на бизнис секторот - трансфер на практични знаења од бизнис секторот во образовните институции
	ПР5 - Развој на човечки ресурси и практикување на родова сензибилност
	M1 - Зајакнување на капацитетите за создавање работна сила според потребите на пазарот на труд
	M2 - Информирање, промоција и поддршка за вработување и самовработување
СЦ 4 - Социјална и економска сигурност на населението во регионот	
	ПР1 - Промоција на претприемаштвото во Југоисточниот регион
	M1 - Организирање на годишна награда за претприемач/ жена претприемач/ветеран претприемач на годината
	ПР2 - Промоција на извозот од Југоисточниот регион
	M1 - Поддршка на извозни промоции.
	M2 - Организација на саемски посети надвор од државата на извозно ориентираните компании од регионо

1.1 Економски карактеристики

Економските трендови се анализирани за елементите што се користат за изработка на националниот извештај за придонесот на МСП во националната економија¹². Главните согледувања се однесуваат на:

А. Бруто домашниот производ има континуиран раст

- Југоисточниот плански регион во текот на периодот 2005-2013 има континуирано висок БДП во споредба со останатите плански региони, со исклучок на Скопскиот и Пелагонискиот регион. Истото укажува на динамична регионална економија со бројни можности и потенцијал за инвестиции во производниот и услужниот сектор. Сепак за разлика од Скопскиот и Пелагонискиот регион, Југоисточниот регион има континуиран раст во процентот на учество во БДП-то, кое достигнува 9,2% од БДП на Република Македонија во 2013-та година.
- Структурата на бруто домашниот производ (БДП) укажува дека земјоделството е сектор кое доминира во оупутот на економијата на Југоисточниот регион. Податоците укажуваат дека земјоделството учествува со 10,3 проценти во структурата на БДП на Југоисточниот плански регион додека регионот создава безмалку една третина од вкупната бруто додадена вредност на овој сектор на национално ниво.
- Југоисточниот плански регион во 2013-та година остварил БДП од 4.333 евра по жител, што е за 9,6% повисок од просекот на Република Македонија. Тоа е највисоката вредност за БДП по жител на регионот во анализираниот период.

Б. Бизнис-демографија (2010-2014), бројот на активни деловни субјекти бележи намалување и го следи трендот на Република Македонија

- Во однос на бројот на активни деловни субјекти во 2014-та година во Југоисточниот регион изнесува 5.969 и претставува 8,4% од вкупниот број на активни деловни субјекти во Република Македонија, што изнесува 70.659. Податоците укажуваат дека во периодот од 2010 до 2014 година се забележува пад на бројот на активни деловни субјекти како на национално ниво, така и на ниво на Југоисточен плански регион (од 6.488 на 5.969).¹³
- Интересно е да се забележи дека до 2011, односот на отворени спроти затворени претпријатија во регионот бил 1.312, додека во 2012 и 2013 година бројот на новотоворени компании учествува во севкупниот број на компании со 7% и 7,5%.
- Југоисточниот плански регион партиципира со 5,4% (2013) во вкупните инвестиции во основни средства во државата и се наоѓа на петтото место споредено со други региони. Ваквото ниво на инвестиции генерално укажува дека мал процент од добивката се вложува во набавка на нова технологија и севкупна модернизација на фирмите.

¹² ЕУ-директорат (2014) http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/index_en.htm

¹³ МАКСТАТ-база на податоци

В. Вработени во МСП-приватен сектор

Главни согледувања

- Југоисточниот плански регион во текот на периодот 2005-2013 има континуирано висок БДП во споредба со останатите плански региони,
- Најголемо учество во БДП има секторот земјоделството кое доминира во оутпутот на економијата на Југоисточниот регион.
- Потребна од поддршка имаат околу 1300 претпријатија од приватниот сектор (50 % од вкупниот број активни деловни субјекти);
- Претпријатијата се соочуваат со проблемот на пополнување на слободните работни места.

1.1 Пазар на работна сила

А. Стапка на активност на населението

- Согласно со податоците од 2014 година, Југоисточниот плански регион располага со 140.397 работоспособни лица, при што, анализирајќи го периодот 2009–2014 година, бројот на работоспособно население бележи нагорен тренд. Исто така во 2014 година, Југоисточниот регион има втора највисока стапка на вработеност од 52,9% во споредба со другите региони.

Б. Стапка на невработеност

- Стапката на невработеност во Југоисточниот плански регион е најмала во однос на останатите региони и е далеку под националниот просек, но сепак загрижува трендот на постојан пораст во периодот 2010 – 2014 година. Во однос на половата структура, кај мажите највисок е бројот на невработени лица без образование и со основно образование, додека кај жените со завршено средно образование. Бројот на невработени жени со високо образование е поголем од бројот на невработени мажи со високо образование. Дополнително, стапката на невработеност во Југоисточниот регион е значително повисока во урбаните отколку во руралните средини, што се должи на развиеноста на земјоделството во регионот.
- Евидентно е дека во секој од индикаторите стапката на невработеност во Југоисточниот плански регион има компаративна предност во однос на сите други региони во државата.

2. Цел, целни групи и крајни корисници на програмата

Основна цел на Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточниот плански регион (2015–2020) со Акциски план (2015–2016) е да им помогне и да им даде поддршка на малите и средни претпријатија од Југоисточниот плански регион за нивниот побрз раст и развој. Специфични цели на програмата се дефинирани во четири столба:

1. Пристап до информации
2. Пристап до капитал, други адекватни ресурси и вмрежување
3. Развој на капацитетите и човечкиот капитал во приватниот сектор
4. Промоција на приватниот сектор и претприемништвото

СЦ1: Пристап до информации

Информациите до кои МСП како и другите ентитети од приватниот сектор од ЈИР треба да имаат пристап се во следните области:

- Моменталните активности на локалните власти за поддршка на развојот на секторот за МСП;
- Било каква промена во бизнис регулативата која би можела да има ефект врз уредувањето и работата на МСП;
- Совети и информации релевантни за приватниот сектор а во врска со добивање дозволи и лиценци;
- Информации за сите постоечки можности во руралните земојделски области како што е развојот на агри-туризмот и производството на органска храна.
- Информации за условите кои се неопходни за еден ден производитите на приватниот сектор од ЈИР да влезат на заедничкиот пазар на ЕУ.
- Совети за како да се регистрира бизнис, потребна обука и/или советување и можности за добивање кредит/грант;
- Информација за актуелните тендери и набавки на сите општини во регионот како и информации за активностите кои општините во склоп на југоисточниот регион ги превземаат за поддршка на приватниот сектор;
- Сите други информации кои се од интерес на приватниот сектор како што се саеми и семинари

Пристапот до информациите на регионално и локално ниво се опфаќа преку следните приоритети:

- П1.1. Воспоставување на формален проток на информации со локалната бизнис заедница
- П1.2. Зголемување на информираноста на приватниот сектор
- П1.3. Поддршка во зајакнување на пристапот до информации кај локалните и националните власти и агенции

СЦ2: Пристап до други ресурси, капитал и мрежи

Втората стратешка цел го опфаќа олеснувањето на пристап до ресурси и капитал кој е неопходен за развој на приватниот сектор. Тие ресурси вклучуваат но не се ограничени на:

- Капитал и финансии
- Земјиште, локации и објекти
- Знаење, мрежи од компании и организации

Пристапот до ресурси на регионално и локално ниво се опфаќа преку следните приоритети:

- П2.1. Поддршка во пристапот до физички ресурси
- П2.2. Поддршка во пристапот до знаење
- П2.3. Поддршка на здружувањето и развојот на кластери
- П2.4. Поддршка во пристапот до финансии и капитал

СЦ3. Развој на капацитетите и човечкиот капитал во приватниот сектор

Во овој момент владата преку Агенцијата за вработување (АВРМ) и Агенцијата за поддршка на претприемаштвото (АППРМ) обезбедува можности за зголемување на капацитетите на сите три групи на претприемачи (почетници, нови бизнис сопственици и етаблирани бизнис сопственици). Многу од овие активности се случуваат на локално ниво преку работа на локалните центри за вработување и ваучер системот, како и преку Регионалните бизнис центри.

Сепак, во Југоисточниот регион се потребни поспецифични активности насочени кон подигнување на капацитетите на човечкиот капитал во специфични сектори како што се туризмот и квалитетите за стандарди во преработувачката индустрија. Анализата исто така покажа потреба од:

- Обуки и кариерно насочување на младите и невработените со цел подобро да се апсорбираат од страна на компаниите.
- Обуки за жените кои ќе бидат насочени кон потпомагање на развојот на ќенското претприемништво

Приоритетни цели се:

- П3.1. Градење на капацитетите на МСП во делот на управувањето
- П3.2. Градење на капацитетите на МСП во делот на стандардите за квалитет
- П3.3. Развојот на капацитети за претприемаштво кај жените и младите

СЦ4: Промотивни активности

Со цел да се промовира приватниот сектор, производите и услугите од Југоисточниот регион, потребна е поширока комуникациска стратегија и активности кои ќе овозможат

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

поголемо влијание и опфат на приватните субјекти од регионот. Активностите под оваа стратешка цел имаат за цел да ја променат парадигмата која го опкружува приватниот сектор и претприемништвото во Република Македонија, и на тој начин да се овозможат повеќе можности кои ги бараат претприемачите.

Пример на активности во овој дел вклучуваат Регионални годишни награди за најдобар претприемач/жена претприемач на годината; ветеран во претприемништвото (односно некој со повеќе од 20 години искуство во таа област); и слично. За да се дефинираат активностите во овој дел потребно е да се подготви Комуникациска стратегија за Центарот.

Приоритетни цели се:

П4.1. Промоција на претприемаштвото во Југоисточниот регион

П4.2. Промоција на извозот од Југоисточниот регион

Целни групи

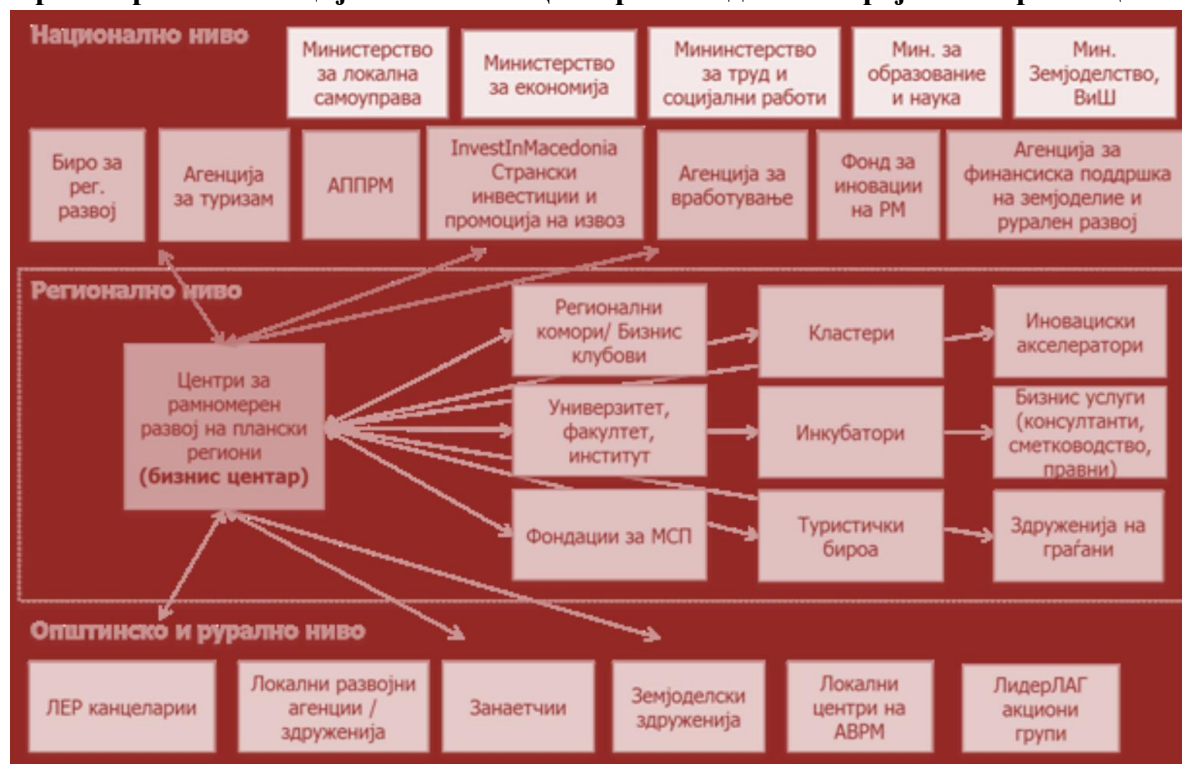
Целни групи на Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточниот плански регион (2015–2020) со Акциски план (2015–2016) се:

- 2394 микро, мали и средни компании од Југоисточниот плански регион;
- 1000 претприемачи (тековни и потенцијални);
- 200 занаетчии и трговци;
- регионални стопански комори;
- Кластерите и асоцијациите од Југоисточниот плански регион;
- Здруженијата на граѓани и невладини организации од Југоисточниот плански регион.

Важно е да се напомене дека Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточниот плански регион (2015–2020) со Акциски план (2015–2016) е дизајнирана за опфат на 300 МСП на годишно ниво. Позицијата на Бизнис Центарот за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во однос на крајните корисници на програмата е презентирана во органограм бр 1.

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

Органограм 1. Позиција на Бизнис Центарот во однос на крајните корисници

Извор: Студија за можностите за испорака на услуги кон приватниот сектор од страна на центрите за развој на планските региони, јули 2014, УНДП

Крајни корисници на Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточниот плански регион (2015–2020) со Акциски план (2015–2016) се:

- Центарот за развој на Југоисточниот плански регион;
- Регионалниот Бизнис Центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија на ЈИПР при Центарот за развој на Југоисточниот регион;
- 10 општини во Југоисточниот плански регион ();
- ЛЕР-одделенијата и секторите за ЛЕР во општините од Југоисточниот плански регион;
- Микро, малите и средните компании од Југоисточниот плански регион;
- Организациите и институциите за поддршка на бизнис-секторот кои функционираат во Југоисточниот плански регион;
- Потенцијални заинтересирани странски и домашни инвеститори;
- Регионални стопански комори;
- Кластери, здруженија и невладини организации од Југоисточниот плански регион.

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН

Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

3. Листа на релевантни засегнати страни на регионално ниво

На национално ниво, поддршката на приватниот сектор потпаѓа под директна надлежност на Владата на Република Македонија и на Министерството за економија на Република Македонија. Министерството за труд и социјална политика, Министерството за локална самоуправа и Бирото за регионален развој имаат дополнителни одговорности кога станува збор за економскиот развој и поддршката на приватниот сектор. Помала, но не помалку значајна одговорност поврзана со спроведување на програми за економски развој имаат Министерството за образование и наука и Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Координацијата на остварувањето на приоритетите во економскиот развој се остварува од страна на заменик-претседателот на Владата на Република Македонија одговорен за економски прашања и неговиот кабинет. Клучни агенции кои го поддржуваат приватниот сектор и работат под надлежност на Владата на РМ се Агенцијата за поддршка на претприемништвото– АППРМ и Агенцијата за странски инвестиции и поддршка на извозот ИнвестинМакедонија“.

На локално ниво, ЛЕР-секторите во секоја општина се надлежни за поддршката на приватниот сектор. Во согласност со наодите на Студија за можностите за испорака на услуги кон приватниот сектор од страна на центрите за развој на планските региони, подготвена во јули 2014, од страна на УНДП засегнатите страни се делат на оние кои се на централно ниво и оние кои се на регионално ниво. Структурата е дадена на Органограм 2.

Органограм 2: Структура на институции на национално и локално ниво кои го поддржуваат бизнис-секторот

Извор: Студија за можностите за испорака на услуги кон приватниот сектор од страна на центрите за развој на планските региони, јули 2014, УНДП

3.1. Релевантни засегнати страни на централно ниво

Сите страни засегнати на централно ниво се:

Агенција за поддршка на претприемништвото – АППРМ¹⁴.

Основана во 2003 година со цел поддршка на претприемништвото и развојот на малите и средните претпријатија во РМ. Моментално има мал број програми, како што е ваучер-системот за консалтинг-услуги за фирмите, преку кои се овозможува развој на постоечки фирми преку покривање до 50 % од вредноста на консалтинг-ангажманот. Активно е вклучена во програмата самовработување заедно со Агенцијата за вработување и УНДП, со опфат на 900 старт-ап фирми. Останатите услуги вклучуваат обуки за претприемништво за наставници и професори и информации за МСП преку активности наречени инфо-пулт, со опфат до 200 претпријатија годишно и 200 менаџери на МСП. Во Југоисточниот регион членка на мрежата е

Министерството за економија на Република Македонија¹⁵ е вклучено во серија на програми со кои се подржуваат кластерите. Во соработка со ГИЗ во 2011 година, Министерството за економија изработи Водич за кластери, кој е значаен за соодветна класификација и улогата на кластерите во економскиот развој. Соодветен прочистен преглед на кластерските здруженија сеуште не е систематизиран и достапен.

Клучната програма на Министерството за економија е годишната Програма за конкурентност, иновации и претприемништво, која во 2015 година опфаќа и директна поддршка на млади претприемачи и жени претприемачи преку кофинансирање на набавки и опрема, изработка на визуелен идентитет и промотивни материјали, но и станарина во инкубатори (до 60 % од вкупните трошоци, но максимум во износ од 120.000 денари).

Министерство за локална самоуправа на Република Македонија¹⁶ го поддржува приватниот сектор и претприемништвото со програми и активности кои се дел од стратегијата за регионален развој на Република Македонија 2009–2019, особено во областите економија, социјала, инфраструктура, образование и др., односно спроведување на годишната програма за рамномерен регионален развој. Годишната програма на МЛС се реализира преку Бирото за рамномерен регионален развој кое на јавните огласи собира апликации од планските региони коишто ги вреднува и класифицира посебна комисија и откако ќе се одобрат од Националниот совет за рамномерен развој потоа се финансираат во текот на тековната година.

Исто така, значајно е да се спомене дека под капата на Министерството за локална самоуправа се спроведува компонентата на ИПА-програмата за меѓугранична соработка со соседните држави на Македонија. И покрај тоа што приватните субјекти неможат директно да учествуваат во програмата, опсегот на области на делување на ИПА дава

¹⁴ Официјална веб страница на АППРМ – apprm.gov.mk

¹⁵ Официјална веб страница на Министерство за економија - www.economy.gov.mk

¹⁶ Официјална веб страница на Министерство за Локална Самоуправа - www.mls.gov.mk

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

многу можности за спроведување на меѓугранични проекти кои директно или индиректно придонесуваат во развој и раст на приватниот сектор и мрежување на приватните субјекти помеѓу во соседните држави (Албанија, Бугарија, Грција и Косово).

Агенција за странски инвестиции и поддршка на извозот – InvestInMacedonia¹⁷. Основана 2005 година, иницијално одговорна како Агенција за странски инвестиции, која од 2012 година добива мандат за промоција на извозот. Освен вработените во Агенцијата, вклучува над 30 економски промотори во амбасадите на РМ кои работат на промоција на државата како дестинација за инвестиции но и на промоција и изнаоѓање на пазар за македонските производи и компании.

Дирекција за технолошко-индустриските развојни зони –ТИРЗ¹⁸. Дирекцијата управува со ТИРЗ во име на Владата на РМ, а се грижи за ослободување од даноци, царини и другите ослободувања на инвеститорите во ТИРЗ.

Агенција за финансиска поддршка на земјоделството и руралниот развој¹⁹. Активна од 2009 година, формирана со закон за основање во 2007 година, со цел поуспешна реализација на мерките на земјоделската политика и политиката на руралниот развој. Агенцијата треба да овозможи ефикасно управување со финансиските средства како од Буџетот на Република Македонија, така и со средствата од претпристапната помош на Европската Унија наменети за руралниот развој.

Агенција за поттикнување на развојот на земјоделството–АПРЗ²⁰. Основана во 1998 година во насока на давање на советодавни услуги на земјоделските стопанства, трансфер на знаења, подобрување на земјоделското производство и реализација на аграрната политика и одржување на бази на податоци. Советодавните услуги се даваат од 30 регионални центри и работни единици на АПРЗ, распространети на целата територија на РМ.

Агенцијата за вработување на РМ–АВРМ²¹. Агенцијата за вработување на РМ има примарен фокус на намалување на невработеноста. Во изминатиот период воведени се голем број активни мерки за вработување, вклучително и поддршка на воспоставување на нови претпријатија преку програмата за самовработување. АВРМ ги спроведува своите активности преку 30 локални (микрорегионални) центри.

Локален економски развој–ЛЕР. Во рамки на процесот на децентрализација, од 2005 година надлежност на општините е локалниот економски развој. Во таа насока општините имаат вработени одговорни лица кои вршат функции поврзани и со

¹⁷ Официјална веб страница на ИнвестиинМакедонија - www.investinmacedonia.com

¹⁸ Официјална веб страница на ТИРЗ - www.fez.gov.mk

¹⁹ Официјална веб страница АФПЗР - www.ipardpa.gov.mk

²⁰ Официјална веб страница АПРЗ – www.agencija.gov.mk

²¹ Официјална веб страница АВРМ – www.avrm.gov.mk

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

поддршка на локалниот економски развој. Најчестите активности на ЛЕР-одделенијата се формулирање стратегии и програми за економски развој, подготовка и водење на проекти во општината (често и надвор од областа економски развој), како и постојана комуникација со локалните чинители од приватниот и јавниот сектор, вклучително и ЦРПР.

Центри за развој на планските региони – ЦРПР. Центрите за развој на планските региони се основани според Законот за рамномерен регионален развој и се функционални во сите осум плански региони. Советот за развој на планскиот регион е составен од градоначалниците од општините во Регионот, додека ЦРПР има улога да ги спроведува одлуките на Советот и да ги спроведува програмите и проектите за рамномерен регионален развој. Примарно ЦРПР се финансирани од буџетот на општините и од Министерството за локална самоуправа. Буџетот наменет за Центрите изнесува 10 денари по жител во регионот, односно 5 денари во Скопскиот регион. Центрите за РПР се составени од 3 до 5 вработени. Финансирањето на проектите се врши и преку Бирото за рамномерен регионален развој, врз основа на годишни апликации од ЦРПР.

3.2. Релевантни засегнати страни во Југоисточниот плански регион

Центарот за развој на Југоисточниот плански регион²² е главниот поддржувач на малите и средните претпријатија во Регионот и придонесува за градење и одржување на позитивна деловна клима. Негова основна задача е јакнење на капацитетот на мрежите во локалната и руралната заедница, бизнис-секторот, стимулирање на развојот на локално и регионално ниво, јакнење на принципот на јавно приватно партнерство и дејствување во насока на подигање на квалитетот на живеење, зачувувањето и развивањето на посебниот идентитет на планскиот регион, неговата афирмација и развој. Центарот за развој е најважниот стејкхолдер кој нуди поддршка на малите и средни претпријатија, континуирано помагајќи го растот и развојот на компаниите од Регионот.

Регионалниот Бизнис Центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во рамките на Центарот за развој на Југоисточниот плански регион има за цел да им помогне и да им даде поддршка на малите и средните претпријатија за нивниот побрз и динамичен развој преку идентификување на нивните реални потреби, нудење мерки за поддршка, правилно и навремено информирање и зајакнување на капацитетите на новооснованите компании со што ќе се овозможи развој на компаниите во успешни, одржливи и профитабилни бизниси.

²² Официјална веб-страница на Центарот за развој на Југоисточниот плански регион www.rdc.mk/southeastregion/

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

Единици на локалните самоуправи од Југоисточниот плански регион. Регионот е поделен на 10 општини () и секоја од нив е важен стејкхолдер во растот и развојот на компаниите од Регионот.

Малите и средните претпријатија се двигател на економскиот развој на секоја општина, оттаму и поддршката која за малите и средните претпријатија ја обезбедуваат единиците на локалните самоуправи од Регионот, преку **канцелариите за локален економски развој**.

Организации и институции за поддршка на бизнис-секторот од Југоисточниот плански регион– јавни, приватни и невладини организации и институции кои своите активности ги насочуваат кон обезбедување консултативни, советодавни и менторски услуги на малите и средните компании од Регионот. Ваквите организации и институции играат важна улога во растот и развојот на компаниите од Регионот.

Меѓународни донаторски организации како:

- Програмата за развој на Обединетите нации во Македонија (УНДП);
- Програмата за регионален економски развој во Македонија (ГИЗ РЕД)*; УСАИД* Македонија;
- Швајцарска равојна соработка (SDC - Swiss Development Cooperation) и Државен секретаријат за економски работи (SECO - State Secretariat for Economic Affairs).

Меѓународните донаторски организации во изминатите години континуирано го поддржуваат економскиот развој на Југоисточниот плански регион, нудејќи директна или индиректна финансиска и нефинансиска поддршка за малите и средните компании од Регионот со цел нивен побрз и подинамичен раст и развој и нивно преминување во високопрофитабилни компании.

4. Листа на приватни и непрофитни снабдувачи со услуги за бизнисот во Регионот

Освен јавно финансираните услуги за поддршка на приватниот сектор, постои широк спектар на профитни и непрофитни институции кои нудат услуги за развој на малите и на средните претпријатија и услуги за бизнис-секторот. Поедноставен преглед на актерите во нудење услуги за приватниот сектор се прикажани во следниот органограм 3.

Органограм 3. Приватни и непрофитни снабдувачи на услуги за бизнис-секторот

Извор: Студија за можностите за испорака на услуги кон приватниот сектор од страна на центрите за развој на планските региони, јули 2014,УНДП

4.1. Домашни субјекти

Во рамките на услугите кои ќе ги дава Центарот за поддршка на приватниот сектор во Југоисточниот плански регион е и создавањето на регионална база на сите компании и организации кои даваат услуги на приватниот сектор во регионот. Базата содржи податоци за следните профили на даватели на услуги:

1. **Владини институции и Агенции**
2. **Здруженија на граѓани и фондации** кои работат на зајакнување на економијата во регионот
3. **Приватни субјекти** како што се консултантски компании, адвокати, сметководители.
4. **Наставно-научни институции**

4.1.1. Владини институции

Агенција за вработување на Република Македонија

Програмите и проектите на Агенцијата за вработување вклучуваат:

- Практична работа (практиканство);
- Обука кај познат работодавач;
- Проектот кредитирање на правни субјекти (микро и мали претпријатија) за отворање нови работни места за млади лица до 29-годишна возраст;
- Проект - кредитирање на правни субјекти (микро и мали претпријатија) за отворање нови работни места;
- Обука на работно место со субвенционирано вработување;
- Субвенционирање на вработување;
- Субвенционирање на вработување на деца без родители;
- Обука кај познат работодавач со субвенционирано вработување;
- Субвенционирање на вработување на млади лица до 29 години – Прва шанса; и
- Финансиска поддршка на правни субјекти (микро и мали претпријатија и занаетчии) за отворање нови работни места.

Министерството за економија на национално и регионално ниво нуди низа програми за

поддршка и развој на малите и средните компании. Некои од најзначајните програми кои овозможуваат вклучување и на малите и на средните претпријатија од Југоисточниот плански регион се:

- Програма за конкурентност, иновации и претприемаштво;
- Програма за геолошко информативен систем (ГИС);
- Програма за заштита на потрошувачите.

Министерство за финансии управува со јавните финансии со цел да се постигне повисок економски раст и подобрување на квалитетот на живеење на граѓаните на Република Македонија. Најважен сектор од Министерството за финансии за малите и средните претпријатија од Југоисточниот плански регион е Секторот за централно финансирање и склучување на договори (ЦФЦД). **Секторот за централно финансирање и склучување на договори (ЦФЦД) е сектор во рамките на Министерството за финансии на Република Македонија, кој е надлежен за стабилно финансиско управување на проекти кои се финансираат од страна на следниве ИПА-компоненти:**

- ИПА-Компонента I – Помош во период на транзиција и градење на институции,
- ИПА-Компонента III – Регионален развој,
- ИПА-Компонента IV – Развој на човечки ресурси.

ЦФЦД ја надгледува реализацијата на проектите. Секторот за централно финансирање и склучување договори, преку своите проекти и програмски активности нуди низа финансиски и нефинансиски услуги за малите и средните компании од сите плански региони во Македонија.

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

Агенцијата за промоција и поддршка на туризмот (АПТТ) е владина организација чија основна функција е промоција на туристичките ресурси и капацитети на Република Македонија на меѓународно ниво. Со основна цел привлекување туристи во Македонија како уникатна туристичка дестинација, Агенцијата има започнато со проекти и кампањи финансирани од Владата на Република Македонија. Главните надлежности на Агенцијата за промоција и поддршка на туризмот поврзани со работењето на МСП од областа на туризмот се:

- Активно унапредување и промоција на туризмот и професионално презентирање на сите сегменти и региони од туристичката понуда, како и изготвување на анализа за потенцијалите на домашниот и на странскиот туристички пазар;
- Подготвување и реализација на програмата и обезбедување информативен пропаганден материјал за промоција и поддршка на туристичките вредности;
- Формирање и развивање единствен туристичко-информативен систем и негово поврзување со други информативни системи;
- Активно промовирање на вкупниот туристички потенцијал на Република Македонија во земјата и во странство и соработување со светски познати туроператори за привлекување на што поголем број туристи;
- Поттикнување и координирање на сите туристички организации, комори, асоцијации, здруженија и МСП од областа на туризмот и угостителството, со цел за унапредување и промоција на туризмот;
- Иницирање и насочување меѓуопштинска, регионална и меѓународна соработка за промоција на туризмот;
- Учествува во привлекување инвестиции во туризмот во Република Македонија.

Фонд за иновации и технолошки развој (ФИТР)

Визијата на Фондот за иновации и технолошки развој е да биде централна институција за развој и спроведување на националната политика за иновации и технологии и во националниот иновацион систем, за постигнување на општествени и економски придобивки за Македонија. ФИТР ги поттикнува иновациите преку обезбедување на дополнителни извори за финансирање на иновациите, бидејќи е потребно да се изгради конкурентна економија основана на знаење која ќе придонесе за создавање на работни места. ФИТР ги остварува целите преку следните инструменти наменети за малите и средните претпријатија од сите Региони:

- Кофинансирани грантови за старт-ап, спин-оф трговски друштва и иновации;
- Кофинансирани грантови и условени заеми за комерцијализација на иновации;
- Кофинансирани грантови за трансфер на технологии; и
- Техничка помош преку деловно-технолошки акцелератори.

Агенцијата за поттикнување на развојот на земјоделството (АПРЗ) е основана со Законот за основање на Агенција за поттикнување на развојот на земјоделството. АПРЗ преку системот на давање на советодавни услуги на земјоделските стопанства (ЗС), има за цел да овозможи трансфер на знаења и информации, како и нивна имплементација кај

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

ЗС во насока на подобрување на квалитетот и квантитетот на земјоделското производство со економска оправданост, конкурентност на македонските пазари во ЕУ и пошироко, одржлив развој на земјоделството во руралните подрачја, како и поддршка во развојот и реализацијата на аграрната политика со одржување на база на податоци од ЗС преку теренски посети на ЗС. Агенцијата нуди низа нефинансиски услуги за МСП од областа на земјоделието.

Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој (АФПЗРР)

Со цел поуспешна реализација на мерките на земјоделската политика и политиката на руралниот развој во Република Македонија, на 11 јуни 2007 година, Собранието на Република Македонија го усвои Законот за основање Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој. Со тоа се овозможува ефикасно управување со финансиските средства како од Буџетот на Република Македонија, така и со средствата од претпристапната помош на Европската Унија наменети за руралниот развој.

Агенција за поддршка на претприемништвото на Република Македонија обезбедува нефинансиски и финансиски форми на поддршка.

Нефинансиски форми на поддршка на претприемништвото и малото стопанство

- деловно поврзување во земјата и странство,
- прибирање, обработка и доставување информации,
- организирање специфични обуки и консултантски услуги,
- организирање трибини, конференции и бизнис-форуми,
- спроведување програми за соработка со одделни земји,
- спроведување останати домашни развојни проекти.

Финансиски форми на поддршка на претприемништвото и малото стопанство

- кофинансирање договорени проекти за потребите на Агенцијата кои се спроведуваат преку институционалната инфраструктура на претприемачки центри,
- кофинансирање развојни проекти во соработка со домашни и странски инвеститори и донатори,
- кофинансирање постдипломски студии од областа на претприемништвото.

4.1.2. Здруженија, Фондации и Непрофитни организации

Стопанска комора на Македонија која има повеќе регионални стопански комори, и сите имаат претседател на регионалната комора–претставник од бизнис-секторот, додека мал дел имаат и постојано вработени лица. СКМ нема регионална канцеларија во Југоисточниот регион, и активностите во овој регион се покриваат преку канцеларијата од Скопје.

Сојузот на стопански комори на Македонија е примарно фокусиран на развој на малите и средните претпријатија. Во регионите е присутен преку локални бизнис-клубови, водени од активни претпријатија членови во регионот, со канцеларија за информации и состаноци. ССКМ нема регионална канцеларија во Југоисточниот регион, и активностите во овој регион се покриваат преку канцеларијата од Скопје.

Стопанска комора за информатички и комуникациски технологии (МАСИТ) е волонтерска, непрофитна институција. Комората беше основана како асоцијација, во 2000 година, на иницијатива од најдобрите 15 македонски ИКТ-компаниии како дел од Стопанската комора на Македонија. Во април 2007, на Годишното собрание на МАСИТ беше усвоена правната трансформација на МАСИТ од Асоцијација да стане Комора. Денес МАСИТ е гласот на македонската ИКТ-индустрија. Комората претставува компании од сите ИКТ-сектори вклучувајќи: софтверски компании и компании за ИТ-услуги, хардвер-компаниии и дистрибутери, кериер и други телеком-компаниии, како и тренинг-провајдери и ИКТ-консултантски компании.

Хотелската асоцијација на Македонија–ХОТАМ е здружение на субјекти вршители на хотелско - угостителска дејност чија цел е здружување заради промоција и развој на хотелско-угостителската индустрија, заштита на професионализмот, етиката и високиот квалитет на изведба.

Асоцијација на туристички агенции на Македонија –АТАМ е асоцијација на субјекти кои работат во туристичката дејност и го претставуваат мнозинството на регистрирани туристички агенции. Претежно активностите на туристичките агенции се надворешен туризам, додека многу мал број работат на влезен туризам.

Конфедерацијата на работодавачи здружение на граѓани кое ги обединува работодавачите со цел за добивање на репрезентативност во новиот Економско-социјален совет, организацијата поднесе барање за пререгистрација при Министерството за труд и социјална политика на Република Македонија. Во таа прилика беше извршена пререгистрација со ново име Бизнис-конфедерација на Македонија – „БИЗНИСМАКЕДОНИЈА“ (БКМ). БКМ застапува повеќе од 5.500 компании преку директно членство и преку колективно членство.

МКА-2000 Менаџмент-консалтинг асоцијацијата е основана во мај 2000 година како невладина организација и како таква работи и дејствува веќе 10 години. МКА-2000 претставува невладина и непрофитна организација со членови кои нудат највисоко ниво на квалитет на испорачани менаџмент-консалтинг услуги. Во 2003 година Асоцијацијата доби статус на придружна членка на ICMCI (International Council of Management Consulting Institutes), а во јуни 2011 година МКА-2000 го доби статусот на полноправен член на ICMCI.

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

Македонската развојна фондација за претпријатијата (МРФП) е основана како резултат на соработката на МЦМС и Владата на Кралството Холандија во 1998 година. Во досегашното 15-годишно работење (до 31.12.2012), МРФП исплати кредити во износ од над 2,2 милијарди денари (36,7 милиони евра) кон 10.165 клиенти, со што се поддржани вкупно 16.797 постојни и 3.977 планирани работни места. Освен финансиските, МРФП спроведуваше и повеќе програми во кои доминираа нефинансиските услуги.

Целна група на МРФП се мали претпријатија. Под мали претпријатија (МП) се подразбираат претпријатијата кои според бројот на вработени се дефинираат како микропретпријатија (до 10 вработени и земјоделци), мали (50 вработени) и во одредена мера и средните (до 250 вработени). До крајот на 2016 година МРФП ќе опфати 4.572 нови мали претпријатија или околу 7% од сегашниот број на микро и мали претпријатија во Македонија.

4.1.3. Приватни компании и субјекти

- **Консултантски компании** кои се регистрирани и даваат услуги во Југоисточниот регион. Истите се де од регионалната база на даватели на услуги за приватниот сектор.
- **Регистрациони агенти** – адвокати/адвокатски канцеларии кои се регистрирани во ЦРМ како агенти кои регистрираат нови компании но и кои вршат статутарни и други промени во законската форма на компаниите. Има 32 регистрациони агенти кои
- **Советници во Ваучерскиот систем на АППРМ** кои функционираат на територијата на Југоисточниот регион. Во моментот има 26 вакви советници и компании регистрирани за работа во Југоисточниот регион.
- **Сертифицирани сметководители** кои работат во Југоисточниот регионот
- **Здруженија на граѓани и фондации** кои работат на зајакнување на економијата во регионот

За време на Фокус групите, приватниот сектор забележа потреба од податоци за стечајните управници кои работат во регионот, како и судските преведувачи.

4.1.4. Наставно-научни институции

Во Југоисточниот регион нема Универзитет кој има свое седиште. Универзитетот „Гоце Делчев“ од Штип има неколку дисперзирани Факултети во Струмица, слично на Универзитетот Кирил и Методиј кои има свои дисперзирани студии и во Радовиш. На почетокот на оваа академска година во Струмица се отворени уште четири нови факултети на универзитетот ФОН. Станува збор за дисперзирани студии на Правниот, Економскиот и Филолошкиот факултет и на Факултетот за детективи и безбедност

4.2. Меѓународни субјекти

Програмата за развој на Обединетите нации во Македонија (УНДП) континуирано имплементира програми и мерки за развој на компаниите од сите плански региони во Република Македонија. Активностите на УНДП во Македонија, меѓу другото, ги вклучуваат и следните програми:

- **Промоција на одржливи вработувања**, програма преку која повеќе од 5.000 жители на Република Македонија обезбедија вработување преку создавање сопствени компании или формализација на нивните постоечки бизниси.
- **Зајакнување на ефективност на поддршката**, проект кој обезбедува поддршка на Секретаријатот за европски прашања во насока на зајакнување и промоција на агендата за ефективност на поддршката во многу полиња, како: развој на човечки капитал, промоција на бизнис-развој, конкуритивност и иновација, земјоделие, екологија, правда и внатрешни работи, локална самоуправа, децентрализација и реформи во јавната администрација.
- **Локален развој**, проект кој им помага на локалните самоуправи во справувањето со комплексните реформи, осигурувајќи ефикасни и транспарентни услуги на сите жители на локалните самоуправи со цел обезбедување локален развој. Овој проект им помага на локалните самоуправи во прифаќањето на интегриран пристап кон развојот, вклучително економските и социјалните аспекти.
- **Добро владеење – испорачување подобри услуги на сите**, проект кој има за цел да ги зајакне институциите и да ги развие вештините на јавните администратори во креирањето политики и испорачување подобри услуги за сите.
- **Социјална инклузија – зајакнување на најранливите категории** во општеството. Цел на овој проект е поддршка на националните напори кои ја подобруваат социјалната и економската положба на индивидуи и групи на работ на социјална ексклузија.
- **Енергија и животна средина – осигурување одржлив развој**, проект кој има за цел да им помогне на одлучувачите во инкорпорирањето на акции против загадување, губење на биодиверзитетот, зависност од енергија и климатски промени во работењето на нивните институции.

Програмата за регионален економски развој во Македонија (ГИЗ РЕД), програма за билатерален развој и кооперација со Македонија која функционира уште од 1992 година. Тековните билатерални кооперативни активности со Македонија се фокусирани на следните приоритетни области: Одржлив економски раст и Демократизација и граѓанско општество. ГИЗ промовира регионален и локален економски развој, како и поддршка на автономната имплементација на ЕУ-политиките во насока на избалансиран регионален развој во Македонија. ГИЗ РЕД-Програмата во Македонија ја вклучува и Програма за регионален и локален економски развој преку која на регионалните структури им се овозможува да планираат, имплементираат управуваат комплексни регионални мерки, како и мерки со среднорочно и долгорочно ЕУ-финансирање и тоа на транспарентен и ефикасен начин.

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

УСАИД Македонија ги поддржува напорите на Република Македонија во зајакнувањето на демократските практики и институции, зголемувањето на економскиот раст и подобрувањето на квалитетот на образованието. Активностите на УСАИД во Македонија се фокусирани во неколку сектори, од кој најголемо значење за малите и средните претпријатија има Програмата за економски раст која се фокусира на подобрување на бизнис-опкружувањето и зголемување на конкурентивноста на малите и средните претпријатија во секторите со потенцијал за раст и креирање работни места.

Швајцарска развојна соработка (SDC – Swiss Development Cooperation) и Државен секретаријат за економски работи (SECO – State Secretariat for Economic Affairs) се воспоставени со цел имплементација на неколку програми од областа на економските реформи. Општа цел на овие институции е понатамошно приспособување на македонскиот економски систем кон пазарно базирана економија која креира работни места и развој. Развојот на економските перспективи и справувањето со константно високата стапка на невработеност, особено помеѓу младите луѓе, жените и маргинализираните групи, се фундаменталните предизвици во кои SDC и SECO ѝ помагаат на Македонија. Истовремено SDC и SECO работат и на предизвиците на малите и средните компании во поглед на пристапот до финансии и недостигот на квалификувана работна сила.

Европската банка за обнова и развој (ЕБОР)

Европската банка за обнова и развој е основана во 1991 година со цел финансирање на структурни проекти во поранешните социјалистички земји од Централна и од Источна Европа, поддржувајќи ги во фазата на транзиција кон пазарна економија. Банката е во сопственост на 60 земји и 2 меѓувладини институции (Европската заедница и Европската инвестициона банка), со запишан капитал во вкупен износ поголем од 20 милијарди евра.

Банката промовира кофинансирање и странски директни инвестиции, го мобилизира домашниот капитал и обезбедува техничка помош, работи со банки, индустрии и бизниси, како и со јавни претпријатија. Таа работи во 27 земји од Централна Европа до Централна Азија, во коишто се почитуваат демократските принципи.

ЕБОР е активна во Македонија уште од 1993 година.

5. Кластери во Македонија и Југоисточниот регион

5.1. Кластерите во Македонија

И покрај тоа што постојат повеќе дефиниции, презентирани од страна на различни научници, дефиницијата околу која повеќето се согласуваат ги дефинира кластерите како

“Географска концентрација на поврзани компании, специјализирани добавувачи, даватели на услуги, компании во поврзани индустрии, и поврзани институции (на пример универзитети, стандард агенции и трговски здруженија) во одредени области во кои се натпреваруваат, но исто така и соработуваат²³. Кластерите како форма на партнерство дозволуваат компаниите да развијат уникатно знаење и вештини кои понатаму ќе им овозможат да бидат повеќе иновативни и продуктивни.

Кластерот е производ на различни услови. Компаниите кои се членки мора да имаат јасна и споделена мисија и перцепција за кластерот, како и јасно лидерство и управување. Треба да постои силна поддршка од страна на релевантните засегнати страни, и на крај, мора да постои високо ниво на доверба помеѓу компаниите членки на кластерот²⁴.

Многу студии во светото укажуваат на тоа дека постоењето на индустриски кластери овозможува пристап до вештини и know-how, нови технологии и R&D активности. На пример, кога станува збор за кластери во индустријата за производство на храна, главната придобивка е можноста да се извршат R&D активности на ниво на кластер. Недостатокот на финансии може да ги уназади компаниите во овој сектор; како и да е, со поделба на трошоците за истражување внатре во кластерот, тие се во позиција да го зголемат нивното know-how во производството на храна и прехранбената технологија²⁵.

Кластерите создаваат бенефит и за бизнисите и за заедниците во кои работат. Тие овозможуваат висока ефикасност и ефективност преку овозможување на развој на посебни вештини и know-how, негувајќи ја иновативноста на компаниите во кластерот. Ова најчесто резултира со блиска интеракција со потрошувачите, како и од споделувањето на знаење, преку креирање на нови идеи и можности.

Кога станува збор за Македонија, Министерството за Економија го поддржува развојот на кластерите на национално ниво, додека Министерството за Локална Самоуправа на регионално и локално ниво. Проектот за конкурентски активности во Македонија за прв пат го иницираше создавањето на кластери во 2002 година, со

²³ Porter 1998, стр.197-198

²⁴ National Cluster Atlas 2013

²⁵ OECD 1999

цел да им помогне на компаниите во Македонија да ги развијат нивните вештини и конкурентска предност со цел да станат повеќе конкурентни на интернационалниот пазар²⁶. Плодови од оваа иницијатива беа кластерите како МАСИТ, Тиквешки Вински Пат, и Текстилно Трговско Здружение – Текстилен Кластер, кои се денес помеѓу најуспешните кластери во Македонија.

Истражувањето и публикациите покажуваат дека во 2013 година имало околку 20 бизнис кластери во Македонија. Министерството за Економија го подготви Атласот на Национални Кластери (2013), публикација каде е прикажана детална слика за овие кластери, вклучувајќи кратки профили за кластерите, нивните контакт и општи информации, како и компаниите кои се дел од секој кластер.

1. МАСИТ – Стопанска комора за информациски и комуникациски технологии

Еден од првите кластери основан во Македонија е Македонската Комора за информациски и комуникациски технологии – МАСИТ, непрофитна стопанска комора, основана како Асоцијација во 2000 година по иницијатива на водечките 15 ИТ компании во Македонија. МАСИТ функционираше како Асоцијација под Економската Стопанска Комора на Македонија до април 2007 година кога се трансформираа во независна Комора. Денес нивното членство вклучува околу 80 софтвер компании, ИТ услуги, дистрибутери на хардвер, телеком компании, тренинг центри, и ИСТ консултанти кои покриваат 80% од ИТ индустријата во Македонија (MASIT 2014).

2. Текстилно Трговско Здружение – Текстилен Кластер

Текстилното Трговско Здружение беше основано во октомври 2003 година по иницијатива на повеќе од 120 компании кои покриваа повеќе од 70% од домашните вработувања, додека една година подоцна преминале во Трговски Кластер. Конечно во 2006-та биле основани како “Текстилно Трговско Здружение – Текстилен Кластер” – ТТЗ-ТК, непрофитна, невладина организација која има за цел да ја подобри конкурентноста на компаниите, и да креира услови за подобрување на текстилната индустрија во земјата. Денес, овој кластер има околу 65 компании членки и соработува со организации и кластери од Брисел, Албанија, Босна, Хрватска, и други. (ТТА 2015).

3. МАП – Македонска Асоцијација на Преработувачи

МАП е Македонската Асоцијација на Преработувачи, основана како непрофитна организација во март 2002 година. Главните активности кои ги покрива работењето на Асоцијацијата вклучуваат (1) ораганизирање на заедничко купување на суровини со цел да се произведат поконкуренти крајни производи, (2) учество на сите состаноци поврзани со преработувачката индустрија во Македонија, (3) креирање

²⁶ National Cluster Atlas 2013

средина за заеднички извоз на производите на МАП членовите, и слично. МАП има вкупно 26 компании членки во кластерот кои работат на понатамошно развивање на преработувачката на овошје и зеленчук, како и на зголемување на вкупниот економски раст во државата (МАП 2015).

4. Кластер на Дрвна Индустрија – КДИ

Кластерот на Дрвна Индустрија е основан во 2007 година со идеја да ги поврзе производителите во дрвната индустрија се со цел да се постигнат одредени интереси на членовите во кластерот, како и на целокупната економија во државата. Денес КДИ има 56 компании членки од цела Македонија, поврзан е со дрвната индустрија во Југоисточна Европа, и е член на Здружението на компании за мебел во Европа – UEA (Klaster Woods 2013).

5. ТВП - Тиквешки Вински Пат

Фондацијата Тиквешки Вински Пат е кластер основан во јули 2006-та година од страна на општините Кавадарци, Неготино, Росоман и Демир Капија. Тоа е кластер основан со цел да го промовира туризмот, храната и виното. ТВП има вкупно 36 членови со иста визија да го трансформираат Тиквешки Вински Пат со цел да стане лидер во винскиот сектор во Југоисточна Европа (Tikves Wine Route 2015).

Покрај овие кластери, кои се сметаат за едни од најважните во државата, има голем број кои покажуваат потенцијал за развој во иднина како резултат на инвестициите и директните инвестиции во оваа област:

6. Автомобилски кластер на Македонија;
7. Кластер на слаткарската индустрија;
8. Агро Хеликс;
9. Здружение на производители на месни и млечни производи;
10. Македонска Модна Федерација;
11. ЕДЕН – Туристички кластер на Југозападна Македонија;
12. Туристички кластер Осогово;
13. Туристички кластер Полог;
14. Земјоделски машински кластер;
15. Кластер на ориз;
16. Кластер за семенарство;
17. Кластер на поледелство;
18. Кластер за мелничко пекарска индустрија Македонија;
19. МАС Вее;
20. Здружение на органски производители.

5.2. Кластери во Југоисточниот регион

Нема регионални кластери во Југоисточниот Регион. Потреба за кластери се идентификува во неколку сектори како што е туризмот и преработувачката индустрија.

6. Листа на потенцијални извори на финансирање

Во Република Македонија постојат повеќе извори на финансирање кои можат да се користат од Центарот за развој на плански регион за реализација на програмски активности насочени кон развој на приватниот сектор во Регионот. Истите можат да се поделат во неколку категории според изворот на средства и намената на средствата.

6.1. Национални програми

Министерство за финансии – ЦФЦД

Секторот за централно финансирање и склучување на договори (ЦФЦД) е сектор во рамките на Министерството за финансии на Република Македонија, кој е надлежен за стабилно финансиско управување на проекти.

Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој

На 11 јуни 2007 година, Собранието на Република Македонија го усвои Законот за основање Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој, со цел поуспешна реализација на мерките на земјоделската политика и политиката на руралниот развој во Република Македонија. Со тоа се овозможува ефикасно управување со финансиските средства како од Буџетот на Република Македонија, така и со средствата од претпристапната помош на Европската Унија наменети за руралниот развој.

6.2. Европски програми

ЕУ нуди финансиски можности за поддршка на Малите и средни претпријатија (МСП) преку спектар на различни програми и фондови. Како асоцијативна земја членка овие можности се отворени и за македонските МСП-ја.

Првата достапна група на ЕУ фондови е групата на заеми/гаранции, **капитал/вложување на капитал**, и совети. Оваа група на програми за финансирање ги вклучува COSME, InnoFit Програмата (дел од Horizon 2020), Creative Europe која исто така покрива заеми за МСП кои работат во културниот сегмен, EaSI – Програма за вработување и Социјални иновации, и Европскиот Инвестициски Фонд преку Европската Инвестициска Банка.

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

Понатаму, Малите и средни претпријатија во Македонија ги исполнуваат условите за финансирање од програмите за истражување и иновации, односно Horizon 2020, група на програми кои ги поддржуваат иновациите во МСП, потоа LEIT – Liderstvo за овозможување и индустриализирање технологии, Општествени предизвици, и Брзи патишта до иновации. Други програми кои исто така финансираат иновативно активности во МСП преку ЕУ фондовите се Erasmus+, Life + (која ја вклучува Животната Средина), и Eurostat –EUREKA.

Покрај овие можности за ЕУ финансирање, МСП во Македонија кои се заинтересирани за

инвестирање во иновативни производи и услуги, може да добијат финансии од секоја од земјите членки на ЕУ преку програми и фондови за соработка, на билатерално ниво.

ХОРИЗОНТ 2020

Програмата претставува финансиски инструмент на ЕУ со кој се поддржува истражувањето и иновациите, со крајна цел на економски раст, креирање на нови работни места и конкурентност. Располага со буџет од над 70 милијарди евра и ќе трае од 2014 до 2020 година.

Хоризонт 2020 е отворена за учество на широк спектар на организации и индивидуални истражувачи: универзитети, истражувачки центри, лаборатории, мултинационални компании, мали и средни претпријатија, невладини организации, здруженија на граѓани, јавна администрација, фондови, локална самоуправа и други.

Програмата поддржува финансирање на проекти за истражување и иновации, мобилност на истражувачи, зајакнување на меѓународните мрежи, стекнување нови знаења и експертиза, како и кофинансирање на одредени активности во јавниот сектор. Се очекува особено да придонесе кон зајакнување на соработката помеѓу академските институции и индустријата, во насока на постигнување конкретни резултати.

КОСМЕ

Програмата за конкурентност и иновативност на ЕУ 2014–2020 е компатибилна програма за компаниите чии главни компоненти се финансиските инструменти, бизнис-соработките, работа на проекти итн. Главни цели на КОСМЕ-програмата се:

- Пристап до финансии за МСП
- Нови услуги за МСП
- Претприемачка култура
- Одржлива конкурентност на ЕУ-бизнисот
- Интернационализација на МСП и подобрување на пристапот на ЕУ-пазари.

6.3. Меѓународни програми

Програма за развој на Обединетите нации–УНДП. Вклучува проекти за поддршка на услугите на локално ниво вклучувајќи иновативни облици на испорака на локалните услуги преку меѓуопштинска соработка, создавање мрежи за инклузивен локален и регионален развој, поддршка за програмирање и спроведување на децентрализацијата, како и проекти поврзани со активните мерки за вработување, поддршка на младите и жените, во сите региони и повеќето општини во Република Македонија.

Светска банка. Проектот за развој на вештини и поддршка на иновациите е насочен кон поддршка на флексибилноста на работната сила и развојот на иновациите. Дополнително значаен е проектот за општинска инфраструктура.

ГИЗ РЕД– Клучен национален проект е „Регионален и локален развој“, кој завршува во 2014 година, а чии партнери се Кабинетот на потпретседателот на Владата на РМ за економски прашања и Министерството за локална самоуправа. Преку овој проект дефинирани се и поддржани капацитетите на национално ниво, активностите на регионално ниво и работењето на Центрите за РПП, како и бројни анализи кои се основа на тековната студија.

УСАИД– Повеќе години го поддржуваат економскиот развој и процесот на добро владеење во општините.

Швајцарската агенција за развој–СДЦ / Секретаријат за економски прашања–SECO.

Во моментот го поддржуваат регионалниот развој преку проект кој го спроведува ГИЗ. Тековен најзначаен проект е проектот на Швајцарската агенција за развој за „Зголемување на пазарната вработливост“ кој започнува со спроведување во 2014 година и трае пет години, а поддржува три сектори: туризам, креативни индустрии и зелени бизниси.

6.4. Банкарски финансиски инструменти

Македонска Банка за Поддршка на Развојот - МБПР

Македонската банка за поддршка на развојот има за главна цел да го поддржи развојот на малите и средни претпријатија преку кредити, како и да го промовира извозот (MBDP 2015). МБПР е банка во сопственост на државата со цел да извршува одредени финансиски активности според законот за основање на МБПР. Нејзините производи покриваат (MBDP 2015):

1. **Кредитирање** – достапно за мали и средни компании, и извозно ориентирани компании регистрирани во Македонија.

Овој вид на кредитирање покрива кредит за поддршка на извозот, кредит за МСП, кредит за поддршка на земјоделството и агроиндустријата, кредит за микро компании,

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

кредит за енергетика, кредит за намалување на невработеноста, кредити за сместувачки капацитети, и слично.

2. **Кредитно осигурување** – “Со цел да им се помогне на македонските трговски друштва кои продаваат на отворено, МБПР врши осигурување на побарувањата на краток рок од комерцијални и политички ризици” (МБДР 2015).

Производите кои се дел од кредитното осигурување вклучуваат: 1) извозни побарувања и 2) домашни побарувања. Главната цел на кредитното осигурување е да обезбеди сигурност во наплатата на побарувањата во земјата и странство, подобра ликвидност и билансна состојба на трговските друштва, влез на нови пазари и опстојување на постојните пазари, како и поедноставен пристап до финансиските средства на пазарот на капитал.

3. **Факторингот** е производ кој нуди продажба на производи и услуги со одложен начин на плаќање, додека дел од средствата се добиваат однапред. Ова е најновиот производ на МБПР, единствен на пазарот во Македонија.

Придобивките од факторингот се поделени во неколку секции, главно покривајќи го подобрувањето на готовинскиот тек и ликвидноста, различните опции за инвестирање, финансирање на обртниот капитал без хипотека како гаранција, зголемување на рокот за одложено плаќање, подобро раководење на сомнителните и спорни побарувања, и повисок квалитет на финансиските информации за подобро управување со компанијата (МБДР 2015).

Европска Банка за Обнова и Развој – ЕБОР во Македонија

Европската банка за обнова и развој е основана во 1991 година со цел да ја олесни и поттикне транзицијата на пазарните економии преку промовирање иновација, раст и транспарентност. Основните вредности вклучуваат развој на силна инвестициска клима и промоција на еколошки и општествено стабилен развој (ЕБРД 2015).

ЕБОР е активна во Македонија од 1993 година, со финансирани вкупно 97 проекти во опсег од 1.5 милиони евра (ЕБРД 2015). Во Македонија ЕБОР е главно фокусирана на поддршка за влез на земјата на регионалните и глобалните пазари, посебно на зајакнување на соработката со некои од нејзините главни партнери како што се Европската Унија и Европската банка за инвестиции. Банката помага преку поддршка на развојот на транспортните коридори, и преку промоција на развојот на приватниот сектор, и преку-граничната соработка. Главните предизвици на ЕБОР вклучени во Македонската стратегија се:

- Зголемување на конкурентноста и олеснување на приватните инвестиции во корпоративниот и општествениот сектор;
- Унапредување на енергетската ефикасност и одржлива енергија; и
- Унапредување на регионалната интеграција.

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

Програмата на ЕБОР за подобрување на конкурентноста и олеснување на приватните инвестиции за Поддршка на мали бизниси (Small Business Support – SBS), нуди know-how на МСП во различни области: развој на стратегија, маркетинг, организација, бизнис процеси, ИТ, управување со квалитетот, енергетска ефикасност, животна средина, и финансиско известување. Овој грант е достапен за компании кои имаат помалку од 50 вработени, и е во рамките на максимум 10 000 Евра финансиска поддршка.

Комерцијални Банки

Банкарскиот систем во Република Македонија се состои од 16 банки, 1 странска подружница, 8 штедилници, и Македонската банка за поддршка на развојот (МБПР). 13 од банките во Македонија се во сопственост на странски акционери и 7 се во сопственост на странски банки. Листата е следна:

1. Алфа Банка АД Скопје
2. Еуростандард Банка АД Скопје
3. Капитал Банка АД Скопје
4. Комерцијална Банка АД Скопје
5. NLB Тутутнска Банка АД Скопје
6. Охридска Банка АД Охрид
7. ПроКредит Банка АД Скопје
8. Стопанска Банка АД Битола
9. Стопанска Банка АД Скопје
10. ТТК Банка АД Скопје
11. Универзална Инвестициона Банка (УНИ) АД Скопје
12. Халк Банка АД Скопје
13. Централна Кооперативна Банка АД Скопје
14. Шпаркасе Банка Македонија АД Скопје

Ниту една од комерцијалните банки не дава кредити за старт-ап, и општо гледано условите за да се добие инвестициски кредит се комплексни, хипотека или друг тип на залог се задолжителни, додека каматните стапки се помеѓу 8-12% на годишно ниво. Овие податоци ги поддржуваат наодите од истражувањето – пристапот до финансии за МСП, посебно финансии за иновативни активности, претставува предизвик.

6.5. Мрежа на Македонски Бизнис Ангели

Друг извор на финансирање иновации во Македонија достапен за МСП и старт-ап компании се Бизнис Ангелите. Поддржани преку гранд од УСАИД, Мрежата на Бизнис Ангели беше основана во 2007-ма година со цел да го поддржи претприемството, старт-ап и ново-формираните компании. Првите три години од своето постоење го посвети на развој и тренинг за тимот и менаџерите кои се дел од Мрежата. Мрежата официјално започна со работа на 18-ти ноември 2013 година.

7. Очекувања и потреби на засегнатите страни

Почетната фаза во процесот на подготовка на Програмата беа прибирање на податоци од релевантни институции за идентификација на спецификите на Регионот, идентификација на веќе спроведени истражувања за состојбите во приватниот сектор во Југоисточниот плански регион, како и спроведување на наменско истражување за перцепцијата на приватниот сектор за активностите на Центарот за развој на Југоисточниот плански регион.

Според испланираната и договорената методологија и динамика за работа при поставувањето на основните ситуации, потреби и цели; и при скенирањето на актуелната ситуација во планскиот регион, а со цел поставување на активна, практична и употреблива Програма и Акциски план се реализираа квалитативни и квантитативни анализи.

Во делот на анализирањето на пазарот и засегнатите страни, со цел да се постават правилните цели, приоритети, мерки, индикатори, да се искреираат вистинските комуникациски пораки и да се постават најпрактичните алатки и канали на комуникација, се спроведоа интервјуа, фокус-групи, анкети и анализа на податоци од секундарни извори.

Истражувањето беше поделено на неколку делови:

Користење анализи и публикации од секундарни извори на податоци

Во оваа фаза се прибираа информации од повеќе институции кои работат на национално, регионално и локално ниво. Од Државниот завод за статистика беа преземени последните публикации и статистички извештаи во периодот од 2008 година до денешен ден. Исто така, од АВРМ се анализираа публикации и податоци за бројот и профилот на работници во компании од планскиот регион. Се анализираа и податоци за образовно-демографската структура која е потенцијал за зголемување на вработеноста и развојот на МСП. Се искористија и податоци за невработеност и за активни баратели на работа.

Квалитативната анализа од секундарните извори на податоци даде основа за ситуацијата на бизнис-околината во Регионот, која е појдовна основа за преостанатите анализи со цел да се сублимираат заклучоци за потребите на бизнис-секторот.

Фокус-групи

Преку истражувањето на фокус-групите се добија информации за потребите и однесувањата на бизнис-секторот. Цел на истражувањето беше моменталната перцепција на определена категорија на компании (публики) за перцепција за Центарот за развој на Југоисточниот плански регион, општините во планскиот регион, секторите во општините кои имаат тесна и секојдневна соработка со компаниите. Истражувањето преку фокус-групи имаше за цел идентификација на најважни теми за претставниците на бизнис-секторот кои се искористија во дизајнирање на анкетен прашалник.

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН
Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

Заклучок од фокус-групите е дека најважни теми за развој на приватниот сектор во Регионот се:

- квалитетот на услугите кои ги нудат институциите,
- пристапот до финансиски средства,
- усогласување на едукативниот систем со пазарот на труд.

Анкета со дистрибуција на анкетен прашалник

Анкетниот прашалник се формираше со цел да даде приказ на бизнис-секторот и околината во која функционира, согледана од повеќе елементи кои формираат една бизнис-средина. Спроведувањето на анкетата се одвиваше електронски. Наодите се приложени во Анкес 1.

8. Акциски план

Акцискиот план е реализирање на Регионалната програма за развој и поддршка на приватниот сектор во Југоисточниот плански регион и претставува детален Предлог-план за поддршка, обуки, тренинг и вмрежување на правните субјекти од регионот, и поттикнувањ и промовирање е на претприемништвото помеѓу младите и жените во Регионот. Носител на активностите во планот е Регионалниот Бизнис Центар за поддршка и консултативни услуги за мали и средни претпријатија во соработка со Центарот за ЈИПР, и другите стакхолдери идентификувани со програмата.

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН

Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

СЦ1: Пристап до информации					
Приоритет	Мерки и Активности	Инди-катори	Време	Буџет	Извори
П1.1. Воспоставување на формален проток на информации со локалната бизнис заедница	Информации и редовно ажурирање на веб-страниа на центарот	Број на прегледи	2016	120000	Буџет на РМ преку ЈИПР
	Е-информатор (билтен)	Број на претплатници Број на билтени (12)	2016	120000	Буџет на РМ преку ЈИПР
	Онлине форум за дискусии	Број на учесници	2016		Буџет на РМ преку ЈИПР
	Електронски водич за инвеститори	Број на посетители на страниците Број на превземени документи	2016	80 000	Буџет на РМ преку ЈИПР
П1.2. Зголемување на информирањето на приватниот сектор	Подготовка на Годишна програма за теми кои би се покриле со Инфо и Советодавни денови	Анкетирани компании (200) Број на документ (1)	2016	120 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
	Организирање на Инфо денови (национални, субвенции, грантови, промовирање на стратегии)	Број на настани (6) Број на посетители (20x6=120)	2016 – еднаш месечно	240 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
	Организирање на Советодавни денови (измени во регулатива, нови закони и обврски)	Број на настани (6) Број на посетители (20x6=120)			Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
П1.3. Поддршка во зајакнување на пристапот до информации кај локалните и националните власти и агенции	Организирање средби помеѓу претставниците од различни сектори со локалните и националните власти и агенции	Број на средби (6 – секторски)	2016	120 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
	Отворени Врати – општински денови за средби со локалните и националните власти и агенции	Број на настани (10)	2016	400 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН

Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

СЦ2: Пристап до други ресурси, капитал и мрежи					
П2.1. Поддршка во пристапот до физички ресурси	Регионална база на локации за инвестирање во ТИРЗ/Економските зони во регионот	Број на зони и достапни парцели Број на прегледи	2016	100 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
	Регионална база на локации за инвестирање (greenfield, brownfield) во регионот	Број на достапни локации Број на прегледи	2016	60 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
П2.2. Поддршка во пристапот до знаење	Електронска база на сите даватели на услуги за подобрување на капацитето на приватниот сектор	Број на даватели на услуги Број на прегледи	2016	60 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
	Формирање на мрежа на Ментори	Број на Ментори Број на Менторирани претприемачи и менаџери	2016	100 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
П2.3. Поддршка на здружувањето и развојот на кластери.	Поддршка за оформување на кластери по индустрија	Број на формирани кластери	2016	300 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
	Поддршка на заеднички проекти за поврзување на кластерите и универзитетите			200 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
	Поддршка за развој на иновативноста и развој на брендираните производи на кластерите			250 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
	Поддршка на кластерите за секторска извозна промоција	Број на активни средби		300 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
П2.4. Поддршка во пристапот до финансии и капитал	Поддршка во формирање на регионален клуб на бизнис ангели	Број на бизнис ангели	2016	50 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
	Електронска База на повици за грантови во приоритетните сектори за регионот	Број на повици Број на прегледи	2016	120 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
	Регионален Ден на Финансии - Саем на Финансиски производи	Број на посетители Број на учесници (банки, фин институции и сл)	2016	200 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР

ЈУГОИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН

Програма за развој и поддршка на бизнис-секторот во Југоисточен плански регион (2016–2020) со Акциски план (2016–2017)

СЦ3. Развој на капацитетите и човечкиот капитал во приватниот сектор					
П3.1. Градење на капацитетите на МСП во делот на управувањето	Подготовка на годишна програма на обуки	Број на обуки Број на учесници	2016	100 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
	Организирање на Обуки во 10 тематски области (види резултати од Анкета)	Број на обуки (10) Број на учесници (200)	2016	400 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
П3.2. Градење на капацитетите на МСП во делот на стандардите за квалитет	Организирање на обуки во најмалку три тематски области од квалитет на производи и услуги	Број на Обуки (3) Број на учесници (мин. 20 на секоја обука)	2016	120 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
П 3.3. Развојот на капацитети за претприемаштво кај жените и младите	Обуки за жени претприемачи (петдневна обука)	Број на обуки (2) Број на учесници (40)	2016	200 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
	Обуки за млади претприемачи – (неделен камп) Иновациски бут камп	Број на Обуки (1) Број на учесници (30)	2016	400 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
	Организирање Startup Europe Weekend (SEW)	Број на настани (1) Број на пријавени учесници (30)	2016	400 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР

СЦ4: Промотивни активности					
П4.1. Промоција на претприемаштво во Југоисточниот регион	Организирање на годишна награда за претприемач/жена претприемач/ветеран претприемач на годината	Поставување на критериуми за наградите Број на настани (1) Број на учесници	2016	300 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
П4.2. Промоција на извозот од Југоисточниот регион	Поддршка на извозни промоции.	Број на настани Број на учесници	2016	200 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР
	Организација на саемски посети надвор од државата на извозно ориентираните компании од регионот.	Број на настани (1) Број на учесници	2016	200 000	Донатори или Буџет на РМ преку ЈИПР

Анекси

Резултати од анкета – дадени во база во ексел формат.

ЈУГОИСТОЧНИОТ ПЛАНСКИ РЕГИОН

ЦЕНТАР ЗА РАЗВОЈ НА ЈУГОИСТОЧНИОТ ПЛАНСКИ РЕГИОН
Ул. „Боро Џони“, бр. 10
2400 Струмица
Република Македонија

Телефон: +389 34 340 139
Факс: +389 34 340 139
Е-пошта: southeastregion@rdc.mk
Веб: <http://www.rdc.mk/southeastregion>

